

Julkaisija:

Suomen keltologinen seura - Finlands keltologiska sällskap (SFKS) r.y.
Toimisto: Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, 00170 Helsinki p. 09 - 228 6790
email: sfks@voxopm.csc.fi

Seuran johtokunnan jäsenten yhteystiedot:

Harri Nyberg (esimies)

Kasvibiologian laitos, PL 27,00014 Helsingin yliopisto
tel. (09) - 708 5432 harri.nyberg@helsinki.fi

Tom Sjöblom (puheenjohtaja)

Uskontotieteen laitos, JP 13, 00014 Helsingin yliopisto
tel. (09) -191 23587 tom.sjoblom@helsinki.fi

Tuija Kuha (varapuheenjohtaja)

Kaskihara 3 A, 02340 Espoo
tel. (09) - 813 5013 email c/o jorma.kuha@vtt.fi

Petri Pietiläinen

Multniemenranta 12, 78300 Varkaus
tel. (017)-5528722 petri.pietilainen@pp.inet.fi

Kirsi Yläne (taloudenhoitaja)

Puistotie 2-4 A 9, 02760 Espoo
tel. (09) - 863 8859 kirsi.ylanne@helsinki.fi

Pekka Toivanen

Musiikkitieteen laitos, Jyväskylän yliopisto, PL 35, 40351 Jyväskylä
tel. (014) - 601 352 ptoivane@pop.jyu.fi

Riitta Latvio (sihteeri)

Runeberginkatu 53 B 53, 00260 Helsinki
tel: (09) - 443984 riitta.latvio@helsinki.fi

Tiedote ilmestyy neljä (4) kertaa vuodessa. Se lähetetään seuran jäsen-maksun suorittaneille. Jäsenmaksu on 60 mk ja opiskelijoilta 40 mk, joka voidaan suorittaa seuran pankkitilille Leonia 800017-658 504.

Toimitus ja taitto: Riitta Latvio ja Kirsi Yläne

ISSN 1239-8594

SFKS-tiedote

N:o 3/99 Vol. IV

Suomen keltologisen seuran jäsentiedote

Tässä numerossa:

- s. 4 Keskiajan kelttiläistä minimalismia; *Yr Awen* - musiikkiryhmän ohjelmistoa
- s. 7 Surffailtua
- kelttisivuja internetissä

HUOM!

SCM-seminaari *Celtic Nationalism* on siirretty kevääseen.

Ajankohta ja ohjelma ilmoitetaan seuraavassa tiedotteessa.

Ilmoitus:

Postituskustannusten minimoimiseksi SFKS pyrkii tulevaisuudessa lähettämään kiertokirjeet mahdollisimman monelle sähköpostitse; tiedotteet lähetetään edelleen paperitulosteena. Pyydämme jäseniä ilmoittamaan email-osoitteensa seuran osoitteeseen sfks@voxopm.csc.fi. **Kiitos!**

PUHEENJOHTAJAN PALSTA

Aurinkoista syksyä!

Keltologinen seura on taas heräilemässä vähän pitkäköksi venyneestä kesähorroksestaan akateemiseen arkeen. Kelttiläisistä alueista ennenkaikkea Irlanti tuntuu herättävän taas suurta mielenkiintoa Suomessakin. Vasta eilen pääsin lukemasta lehdestä siitä, kuinka vedonlyönti on osa irlantilaisista kulttuuria, kun jo tänään toisessa lehdessä kerrotaan ruokailijan Irlannista. Jutun tärkein anti muuten oli kuinka se pyrki murtamaan sitä sitkeästi elävää (harha)käsitystä, ettei Irlannissa ole omaa kulinaarista perinnettään.

Kesä on tietenkin myös akateemisten kongressien ja kokousten aikaa. Mennyt kesä olikin merkittävä siinä suhteessa, että oli taas aika kokoontua ICCS:n merkeissä. Tämä kansainvälinen keltologien konferenssi on alan suurin tapahtuma ja järjestetään vain joka neljäs vuosi. Tänä vuonna kokoontumispaikkana oli Corkin yliopisto Irlannissa.

Yleisilmapiiriltään kokous oli intiimi. Osanottajia oli lähes puolta vähemmän kuin edellisessä kokouksessa Edinburghissa. Järjestelyt olivat onnistuneet ihan mukavasti, joskin asumiskustannukset ja ruokailumaksut kohosivat vähän turhan korkeiksi. Erityisen merkittävää oli se kuinka paljon sijaa oli annettu nuorille tutkijoille. Keltologiassa on selvästikin tapahtumassa vähitellen sukupolven vaihdos.

Mistä sitten puhuttiin ja keitä oli paikalla. Tunteita ja mielipiteitä nostatti kaikkein eniten kysymys kelttiläisestä identiteetistä. Tämä keskustelu alkoi jo ennen Edinburghin konferenssia ja jatkuu siis yhä vieläkin. Kysymys on ennenkaikkea siitä ovatko keltit olleet todella olemassa erillisenä tunnistettavana kulttuurina, vai onko kysymyksessä vain tutkijoiden myöhemmin muokkaama heuristinen apuväline, jonka avulla pyritään tarkastelemaan länsieurooppalaisen rautakauden ja varhaisen keskiajan kulttuureita.

Esimerkiksi arkeologit Brian Cunliffe ja John Collis pitävät rautakaudella eläneiden irlantilaisten ja brittien kutsumista kelteiksi täydellisenä virheenä ja huomauttavat, että näiden kulttuurien kelttiläisyys on lähtöisin 1600-luvun kielititeen teorioista, joissa iirien ja brittien puhumat kielet liitettiin samaan kieliperheeseen gallien kanssa. Gallithan muodostivat sen kulttuuripiirin, jota ainakin antiikin kirjoittajat kutsuivat kelteiksi.

Tällaisia nihilistisiä tulkintoja kelttien kulttuurista vastustivat puheenvuoroissaan mm. taidehistoroitsijat Vincent ja Ruth Megaw, sekä merkittävän ja ehkä kaikkien antoisimman ja asiallisimman puheenvuoron pitänyt historioitsija Patrick Sims-Williams. Erityisesti Sims-Williams otti esiin myös kysymyksen siitä, miksi asiasta yleensä keskustellaan ja miksi kysymys kelttien olemassaolosta tai olemattomuudesta on niin tärkeä.

SURFFAILTUA - KELTTISIVUJA INTERNETISSÄ

Esittelemme muutaman www-sivun, joissa on kelttiaiheita ja linkkikokoelmia.
– Surfaajana oli Kirsi Yläne.

YLEISTÄ

<http://celt.net/Links/index.html>

Yli 200 linkkiä kelttejä käsitteleviin sivuihin. Kelttien historiaa, kieliä, taidetta, mytologiaa ja folklorea sekä "nykykelteihin" liittyviä linkkejä.

KIRJALLISUUTTA

<http://www.ucc.ie/celt/> - *CELT - Corpus of Electronical Texts*

Sivut ovat University College Corkin projekti, jonka tavoitteena on tuottaa internetiin irlantilaisia tekstejä kaikkien saataville. Tekstejä on hibernoenglanniksi ja iiriksi sekä muutama myös ranskaksi ja latinaksi. Osa teksteistä on proosaa, osa fiktiota. Projekti on vielä kesken; tällä hetkellä kokoelmassa on Oscar Wildea, Pdraig Pearsea, Micheal Collinsia ja James Connellya. Lisäksi kokoelmaan kuuluvat esimerkiksi Irlannin perustuslait vuosilta 1922 ja 1937 ja annaaleja.

<http://image.ox.ac.uk/pages/celtcanon.htm> - *Kelttiläisiä käsikirjoituksia*

Oxfordin yliopiston käsikirjoituskokoelmista on verkossa digitaalisia faksimileja, joiden joukossa on myös kelttiläisiä tekstejä. Tekstit ovat siis kuvia aidoista käsikirjoituksista, joten niiden lataaminen saattaa kestää kauan.

<http://www.homesteader.com/merriman/>

Brian Merrimanin *Cúirt an Mheadhon Oidhche / The Midnight Court* esittelyn kera. Iirinkielisen tekstin rinnalla myös englanninkielinen käännös, myös vanhalla fontilla. Lisäksi tekstin iiri - englanti -sanasto. Täältä pääsee myös Noel Faheyin kotisivulle, jossa on linkki mm. *Pangur Bán* -runoon ja Robin Flowerin englanninnokseen.

HISTORIAA

<http://members.aol.com/irishdremr/>

Sivut ogham-kivistä ja -kirjoituksesta. Paljon hyviä kuvia.

<http://www.vms.utexas.edu/~jdana/irehist.html> - *Irish History on the Web*

Jacqueline Danan ylläpitämä sivu, jossa paljon linkkejä Irlannin historiaan, kuten nimikin kertoo, mutta myös linkkejä Irlannin poliittisiin puolueisiin ja järjestöihin ja keltteihin.

Keskiajan kelttiläistä minimalismia

YR AWEN

- kelttimusiikkiryhmä

Sanna Kivinen fidel, laulu
Minja Niiranen laulu, lyömäsoittimet
Pekka Toivanen harppu, lyyra, ääntely

Vuoden 1999 SOI-festivaalia varten *Yr Awen*-ryhmä kokosi musiikillisen kokonaisuuden otsikon 'Keskiajan kelttiläistä minimalismia' alle. Otsikko tekee pitkälti oikeutta valitsemallemme musiikille, joka sisältää runsaasti mikrotasolla tapahtuvaa muuntelua kiinteiden rakenteellisten kehysten puitteissa. Erityisen selvästi tämä on kuultavissa sävelmissä, jotka ovat peräisin kuuluisasta walesilaisesta *Robert ap Huw* -käsikirjoituksesta vuodelta 1613. Käsikirjoitus sisältää pääasiassa keskiaikaista, alunperin kuulonvaraisesti välittynyttä, musiikkia harpulle ja *crwth*-lyyrälle*. Monia käsikirjoituksen sävelmiä on 1300- ja 1400-luvuilla yhdistetty runojen resitointiin, sekä niiden laulamiseen. Tuolloin sekä runouden *cerdd dafod* että harpun- ja *crwth*-soiton (*cerdd dant*) mestarin arvon (*pencerdd*) saavuttaneet olivat arvostettuja taiteen ammattilaisia, joiden sosiaalinen status keskiajan Walesissa, erityisesti kelttiläisen aateliston keskuudessa, oli korkea. Eräs heidän ominaisuuksistaan oli kyky saada oikeanlaatuinen inspiraatio *yr awen* esitystilanteissa, sillä heiltä saatettiin vaatia 'tyylinmukaisia' runoelmia ja/tai musiikkikappaleita milloin ja missä tahansa.

Kappaleemme '*Ex te lux oritur*' (Anon. n. vuodelta 1281) tunnetaan myös nimellä '*Orkney Wedding Song*'. Musiikillisesti kysymyksessä on sekvenssimuotoinen (A BB CC DD ... A) kertomus Skotlannin prinsessa Margaretin ja Norjan kuninkaan Eerik II:n häätöjuhlistuksista, ja samalla osoitus Brittein saarten ja Skandinavian kiinteistä kulttuurisuhteista keskiajalla. Kappaleen alkuperäiskäsikirjoitus on Uppsalassa, mutta sekä teksti että musiikki ovat mitä todennäköisimmin Skotlannista.

'*Gosteg yr halen*' (Anon. vuodelta 1475?) on ensimmäinen esimerkkimme Robert ap Huw -käsikirjoituksen musiikista. Sen rakennetyyppi, *gosteg*, perustuu samanlaisena toistuvan harmonisen kaavan *mesur* ja melodis-harmonisen lopukkeen *diwedd* varaan. Harmonisen kaavan pohjalle soittaja tekee muunnelmia (kaikkiaan kaksitoista), soittaen kunkin 'kierron' jälkeen samana pysyvän lopukkeen. *Gosteg yr halen*in väitettiin aikoinaan liittyneen kuningas Arthurin hoviseremonioihin, ja soitetun silloin, kun suola-astiaa (*halen* = suola) kannettiin ruokapöytään. Väitteen todellisuuspohja on vähintäänkin epäilyttävä; kyseessä on ennemminkin 1500-luvulla Walesissa vaikuttaneiden bardisen kulttuurin edustajien yritys nostaa taiteensa virallista arvostusta vanhojen auktoriteettien avulla.

'*Cainc Dafydd broffwyd*' (Anon. n. vuodelta 1450?) ja '*Gosteg Dafydd Athro*' (*Dafydd Athro ap y Gof*, n. 1385-1430) ovat niinkään 'Robert ap Huw-käsikirjoituksesta'. Ensimmäinen ('Profeetta Daavidin sävelmä') saattaa viitata Vanhan Testamentin kuningas Daavidiin, joka keskiajan kuvataiteessa esitettiin usein soittamassa lyyraa tai harppua. Toisaalta se voi myös viitata kuuluisaan walesilaiseen runoilijaan *Dafydd ap Gwilym*in (n. 1320-1370), jota myöhemmät runoilijapolvet kutsuivat 'profeetaksi', ja jonka tiedetään itse soittaneen harppua. '*Gosteg Dafydd Athro*' on rakenteeltaan edellisen *gostegin* kaltainen tapauksessa harmoninen kaava on kuitenkin erilainen, ja muunnelmia yksitoista. '*Gosteg Dafydd Athron*' yhteydessä esitettävä runo '*I wragedd eiddigeddus*' ('Kateellisille vaimoille', 1400-luku) on esimerkki *cerdd dafod*in ja *cerdd dantin* yhteensovittamisesta, ja samalla keskiajan Walesin eroottisesta runoudesta. Runotekstissä nuori tyttö varsin suorasanaisesti kehuu ja esittelee niitä ominaisuuksiaan, joiden avulla hän saa kaikki fyysisesti hyvin varustetut miehet omaan käyttöönsä. On mahdotonta sanoa mitään tekstin omakohtaisuudesta siitäkkin huolimatta, että runon sepittäjä *Gwerful Mechain* itse oli nainen.

'*Caniad Suwsana*' (Anon. n. vuodelta 1450?) ja '*Y ddigan y droell*' (Anon. n. vuodelta 1500) kuuluvat myös Robert ap Huw'n muistiinmerkitsemään materiaaliin. Näistä '*Caniad Suwsana*' saattaa olla omistettu prinssi *Gruffudd ap Cynan*in (vaikutti 1100-luvun alussa pohjois-Walesissa) tyttärelle. Kappaleen nimen yhteyteen on joissakin käsikirjoituslähteissä liitetty sana *marwnad* ('elegia', 'valituslaulu'), mikä tekee oikeutta sen melankoliselle luonteelle. '*Y ddigan y droell*' (sananmukaisesti 'Rukinpyörän liike') on lyhyehkö sointukierto, jonka puitteissa fidel ja harppu improvisoivat.

Minja Niirasan säveltämä runo '*Mae hitn wyliau*' (Anon. n. vuodelta 1600) toimii esimerkkinä vanhan ja uuden kohtaamisesta. Runotekstissä kuvataan nostalgisesti vanhan bardisen taiteen kultaista aikaa, joka on auttamatta jäänyt 'uudenaikaisen turhuuden' jalkoihin. Ajaton aihe, joka aina uudelleen tulee lauluteksteissä ja musiikkikirjoituksissa esiin. Vanhan tradition säilyttäminen osana elävää perinnettä edellyttää toisinaan sen osittaista uudelleenmuokkaamista, josta Minjan sävellyksessä on kysymys.

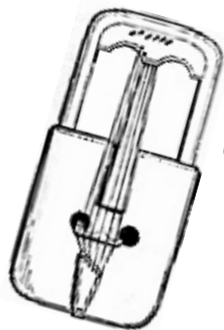
Orkneyn saarilta on peräisin pyhälle Magnukselle omistettu '*Nobilis humilis*' (Anon. 1100-luku). *Magnus Erlingson* oli kristinuskoon kääntynyt viikinki, jonka hänen serkkunsa *Haakon* murhasi vuonna 1116. Kaksikymmentä vuotta kuolemansa jälkeen Magnus julistettiin marttyyriksi ja Orkneyn saarten suoJeluspyhymykseksi. '*Nobilis humilis*' edustaa tyyliä nimeltä *gymel*, jonka ominaispiirteisiin kuuluu rinakkaisissa tersseissä laulaminen ja/tai soittaminen. Tämän tyylipiirteiden oletetaan tulleen Britanniaan nimenomaan Skandinaviasta, ja levinneen keskiajalla Skotlannin kautta myös maan eteläisempiin osiin Wales mukaan lukien. '*Nobilis humilis*'-kappaleen varhaisin käsikirjoituslähde on sama kuin '*Ex te lux oritur*'-sekvenssin, sijaiten siis Uppsalassa.

Balladi '*Thomas the Rhymer*' (Anon.) kertoo tarinan *Thomas of Erledounesta*, joka eli 1200-luvulla Skotlannissa. Hänen sanotaan kohdanneen haltijoiden kuningattaren, jonka seurassa hän matkusti haltijoiden maahan viiptyen siellä aluksi seitsemän vuotta. Kuningatar lahjoitti Thomasille ennustamisen taidon ('kielen, joka ei valehtele'), antaen hänelle sitä ennen omenan puusta, joka oli syntynyt ihmiskunnan päälle aikanaan

lankeavista kirouksista. Thomas palasi aikanaan ihmisten pariin, ja ennusti runoissaan (joita on säilynyt) asioita, jotka sittemmin toteutuivat (mm. molemmat maailmansodat). Viisi vuotta paluunsa jälkeen Thomasin sanottiin menneen takaisin haltijoiden luokse, eikä häntä sen koommin enää nähty.

Takaisin Robert ap Huw-käsikirjoitukseen, ja kappaleeseen ‘*Caniad ystafell*’ (Anon. n. vuodelta 1400?) . Kysymyksessä oleva sävelmätyyppi on *caniad* (sananmukaisesti ‘laulu’), joka gostegin tavoin noudattaa variaatiot ja lopuke -tyyppistä rakennetta, ollen kuitenkin harmonialtaan, samoin kuin variaatioiden kestojen suhteen epäsäännöllisempi kuin ‘gosteg’. Nimi ‘*Caniad ystafell*’ (*ystafell* = sali, kamari) saattaa olla peräisin niiltä ajoilta, jolloin *Hywel Ddan* lakien mukaan hovien muusikkokuntaan kuulunut *bardd stauell* oli velvoitettu soittamaan ja laulamaan, tilanteen kulloinkin niin vaatiessa, kuningattarelle ja hänen seurueelleen tämän yksityishuoneistossa. Kun viimeinen “oikea” Walesin prinssi *Llywelyn* kuoli (v. 1282), bardit menettivät asemansa hoveissa, ja joutuivat turvautumaan toisten työnantajien (mm. papiston) suojelukseen. Uusissa olosuhteissa he vuosisatojen ajan yhä uudelleen palasivat lauluissaan ‘menetetyn itsenäisyyden kunniakkaaseen aikaan’. ‘*Caniad ystafell*’ voidaan siis ymmärtää eräänlaisena ‘musiikillisena nostalgiana’. Tätä tunnelmaa tukee *William Cynwalin*, 1500-luvulla vaikuttaneen runoilijan, elegia ‘*Marwnad Dafydd Maenan*’ harpunoittaja *Robert ap Hywel Llwydin* muistolle. Tekstin mukaan kaikki musiikillisesti jalo ja ylevä (= vanha bardinen taide) on Robert ap Hywelin mukana iäksi kadonnut maan päältä. Runoilijan sanoin ‘Robertin ruumisarkku on samalla koko musiikin ruumisarkku’.

Lopuksi palaamme takaisin Skotlantiin, ja vanhaan maanviljelysrituaaliin liittyvään lauluun ‘*The Pleugh Song*’ (Anon. n. 1400-luku?). Kyseisessä rituaalissa, jonka juuret ovat esikristillislta aikakaudelta ja saattavat liittyä vanhaan hedelmällisyyskulttiin, joukko eläimiksi pukeutuneita maatyöläisiä tulevat työvuoden alkajaisiksi kertomaan talon isännälle, että tämän härkä on tullut liian vanhaksi, ja samalla työkyvyttämäksi. Kutsumalla toinen toisiaan nimeltä, sekä luettelemalla työvälineiden osia he pyrkivät todistamaan isännälle omaa soveltuvuuttaan tämän palvelukseen. ‘*The Pleugh Songin*’ kaksi kaanonissa olevaa ylä-ääntä edustavat maatyöläisiä, ja näiden alapuolinen osatinatobasso kuvaannollisesti maata.

Crwth-soitin 1700-luvulta

Vastaus on tietenkin ilmeinen. Keltit eivät ole vain menneisyyttä vaan myös nykypäivää. Modernit keltit saavat identiteettinsä luomalla historiallisen jatkumon vanhoihin kelttiläisiin kulttuureihin. Kieltämällä vanhat kelttiläiset kulttuurit kielletään samalla modernien kelttien identiteetin henkinen perusta. Siksi tämä keskustelu herättää niin voimakkaita tunteita.

Patrick Sims-Williams pystyi esitelmässään selkeästi osoittamaan historiallisen aineiston avulla, että keltit ja kelttiläinen kulttuuri eivät ole vain tutkijoiden sanahelinää tai heuristinen konstruktio, vaan eurooppalaisessa historiassa todella toiminut ja vaikuttanut kulttuuri ja perinne. Samalla hän kuitenkin muistutti, että tämä ei vielä tarkoita sitä, että nykyiset kelttiläiset perinteet olisivat “aitoja” siinä mielessä että ne olisivat johdettavissa näihin varhaisiin kelttiläisiin kulttuureihin ja niiden perinteisiin.

Kuten monet tutkijat ovat osoittaneet, suuri osa ilmiöistä, asioista ja ajatuksista, jotka arkiajattelussa liitetään keltteihin ja kelttiläisyyteen ovat itseasiassa syntyneet viimeisen kahden tai kolmen sadan vuoden aikana. John Collis on siis toisaalta oikeassa kun hän toteaa että nykypäivän irlantilaisilla on paljon enemmän yhteistä muiden nykyeurooppalaisten, vaikkapa suomalaisten tai saksalaisten kanssa, kuin mitä heillä on rautakaudella eläneiden esi-isänsä kanssa.

Se ettei moderni kelttiläinen perinne ja rautakautinen ja keskiaikainen kelttiläinen perinne juuri muistuta toisiaan ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö modernitkin keltit olisi identiteetiltään ja perinteeltään kelttejä. Perinne ei nimittäin koskaan pysy muuttumattomana vaan se on nähtävä ennemminkin prosessina, joka jatkuvasti pyrkii settamaan kulttuurin sopusointuun ympäröivien olosuhteiden kanssa. Se on elävä ja jatkuvasti muutoksenteillä oleva ja siksi kelttiläisyys eilen ja tänään ovat sisällöltään erilaisia, mutta silti yhtä aitoja identiteetin antajina.

Toinen merkittävä seikka Corkin kokouksessa oli poikkitieteellisyys. Keltologiahan kuuluu niihin tieteenaloihin, jossa poikkitieteellisyyttä on periaatteessa harjoitettu hyvin kauan, mutta käytännössä tutkimus on pitkälti ollut kielitieteilijöiden, historioitsijoiden ja arkeologien hallussa. Corkissa oli ensimmäistä kertaa voimakkaasti esillä myös sellaisia tieteenaloja kuin teologia, uskonnon- ja kulttuurintutkimus, erityisesti antropologia ja myös modernia perinnettä tutkivat alat, kuten folkloristiikka ja sosiologia.

Uusi ja vanha kohtasivat. Tämä näkyi kokouksessa välillä pienenä kaaoksena. Dialogi ei aina sujunut kitkatta ja edelleenkin on epäselvää kannattaako kelttiläisten kielialueiden modernia perinnettä lähestyä keltologian näkökulmasta vai ei. Aika näyttää. Henkilökohtaisesti pidän tällaista pyrkimystä uusiin näkökulmiin kuitenkin merkittävänä ja tärkeänä jokaisen tutkimusalan kasvukipuihin kuuluvana ilmiönä. Se antaa ymmärtää ettei keltologia ole ainakaan hiipumassa oleva tieteenala.

Terveisin
Tom Sjöblom